

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 244/2024-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov 1/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a 2/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátkou JUDr. Danielou Ježovou, LL.M., PhD., Javorinská 13, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Malacky v konaní sp. zn. 8P/140/2022 a jeho rozsudku č. k. 8P/140/2022-629 z 8. augusta 2023 a postupu Krajského súdu v Trnave v konaní sp. zn. 14CoP/180/2023 a jeho rozsudku č. k. 14CoP/180/2023-808 z 25. januára 2024 takto

rozhodol:

Ústavnú sťažnosť **odmieta**.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 30. marca 2024 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na vzdelanie zaručeného čl. 42 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života zaručeného čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupmi a rozhodnutiami všeobecných súdov označenými v záhlaví tohto uznesenia. Navrhujú zrušenie napadnutých rozhodnutí, vrátenie veci na ďalšie konanie, priznanie finančného zadosťučinenia 1 000 eur sťažovateľovi 1 a priznanie náhrady trov konania.

II.

Skutkové východiská

2. Okresný súd Malacky (ďalej len „okresný súd“) napadnutým rozsudkom (i) nahradil súhlas sťažovateľa 1 so zápisom maloletej sťažovateľky 2 na plnenie povinnej školskej dochádzky v Základnej škole [REDACTED], (ii) nahradil súhlas sťažovateľa 1 s plnením povinnej školskej dochádzky maloletej sťažovateľky 2 v Základnej škole [REDACTED] (iii) zamietol návrh sťažovateľa 1 na nahradenie súhlasu matky so zápisom maloletej sťažovateľky 2 na plnenie povinnej školskej

dochádzky v Súkromnej základnej škole [REDACTED], [REDACTED], a v Základnej škole a Gymnáziu s vyučovacím jazykom maďarským, [REDACTED], (iv) zamietol návrh sťažovateľa 1 na nahradenie súhlasu matky s plnením povinnej školskej dochádzky maloletej sťažovateľky 2 v uvedených základných školách a (v) zamietol aj návrh sťažovateľa 1 na nahradenie súhlasu matky so zmenou trvalého bydliska maloletej sťažovateľky 2.

3. Na odvolanie sťažovateľa 1 Krajský súd v Trnave (ďalej len „krajský súd“) napadnutým rozsudkom nepripustil návrh sťažovateľa 1 na zmenu návrhu v odvolacom konaní, (ii) zrušil napadnutý rozsudok okresného súdu vo výrokoch (i) a (iii) a potvrdil napadnutý rozsudok okresného súdu vo výrokoch (ii), (iv) a (v).

4. Zrušujúci výrok krajský súd založil na zistení, že okresný súd sa dopustil vady spočívajúcej v nedostatku procesnej podmienky, keď priznal viac, než bolo návrhom uplatnené.

5. Potvrdzujúci výrok založil krajský súd na zistení, že maloletá sťažovateľka 2 bola prijatá do troch základných škôl a medzi rodičmi pretrvávala nezhoda v tom, v ktorej základnej škole sa povinná školská dochádzka bude plniť. Ďalej krajský súd konštatoval, že sťažovateľka 2 je v striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov, v školskom roku 2022/2023 mala povolený odklad školskej dochádzky a navštevovala dve materské školy (podľa toho, ktorý z rodičov zabezpečoval osobnú starostlivosť). S poukazom na kritérium záujmu maloletého dieťaťa krajský súd nezhliadol žiadnu okolnosť odôvodňujúcu plnenie si povinnej školskej dochádzky sťažovateľkou 2 v dvoch základných školách, ako to navrhoval sťažovateľ 1. Za najlepšie riešenie považoval navštevovanie iba jednej základnej školy, a to Základnej školy v [REDACTED], keďže táto škola sa nachádza v blízkosti trvalého bydliska sťažovateľky 2, je jej spádovou školou, poskytne jej potrebné stabilné zázemie a vzdelávanie v slovenskom jazyku, ktoré rozšíri jej slovnú zásobu a odstráni jej gramatickú nesprávnosť v rozprávaní. Matka bude mať príležitosť pripravovať sa so sťažovateľkou 2 na školské vyučovanie, čo by bolo značne obmedzené, ak nie vylúčené, v prípade plnenia si povinnej školskej dochádzky v základnej škole s vyučovacím jazykom maďarským, keďže matka neovláda maďarský jazyk tak ako otec, ktorý komunikuje dvojjazyčne. Tým je vylúčené plnenie povinnej školskej dochádzky v Základnej škole a Gymnáziu s vyučovacím jazykom maďarským, [REDACTED].

6. Ako riešenie súladné s najlepším záujmom sťažovateľky 2 krajský súd nevyhodnotil ani navštevovanie Súkromnej základnej školy [REDACTED], [REDACTED], pretože sťažovateľka 2 je adaptovaná v Základnej škole v [REDACTED] v ktorej si plní povinnú školskú dochádzku už pol roka, a takáto zmena by bola spôsobilá vystaviť ju nedôvodnej záťaži. S plnením školskej dochádzky v súkromnej základnej škole je spojená poplatková povinnosť, ktorá by s predpokladom hraničiacim s istotou spôsobila medzi rodičmi ďalšie konflikty. Podľa krajského súdu v okolnostiach veci prevláda priorita na zabezpečení jedného stabilného školského prostredia sťažovateľke 2, a to s ohľadom na jej osobnostné predpoklady, ako aj pretrvávajúcu konfliktnú rodinnú situáciu, pred denným cestovaním do školy, počas obdobia, v ktorom zabezpečuje osobnú starostlivosť sťažovateľ 1. Navyše, matka motorovým vozidlom nedisponuje a hoci je držiteľkou vodičského oprávnenia, nikdy samostatne nešoférovala kvôli strachu.

7. Napokon krajský súd nezhliadol dôvod na to, aby sťažovateľ 1 zmenil trvalé bydlisko sťažovateľke 2 a aby bol na ten účel nahradený súhlas matky. V takom rozhodnutí by absentovalo splnenie podmienky najlepšieho záujmu sťažovateľky 2, ktorá má od narodenia trvalý pobyt

v [REDAKOVANÉ], v mieste trvalého pobytu svojej matky a sťažovateľ 1 sa zmeny trvalého pobytu začal domáhať až vtedy, keď sa začala riešiť otázka plnenia povinnej školskej dochádzky.

III.

Argumentácia sťažovateľov

8. Sťažovatelia namietajú, že napádanými rozhodnutiami sa výkon striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov prakticky takmer znemožnil, keďže súdy rozhodli o navštevovaní základnej školy v mieste bydliska matky. Aktuálne sťažovateľ 1 čelí problémom s dochádzkou sťažovateľky 2 do základnej školy a matka podáva návrhy na zverenie do jej výlučnej starostlivosti. V uvedenom vidia sťažovatelia porušenie svojho práva na rodinný život. Existuje reálne riziko, že dôjde k zmene starostlivosti o sťažovateľku 2 len z dôvodu navštevovania základnej školy v bydlisku matky. Matka sťažovateľku 2 manipuluje a inštruovala ju, ako má v konaní pred súdom vypovedať.

9. Okresný súd zisťoval aj názor sťažovateľky 2, ktorá však nebola poučená o možnosti navštevovať dve rôzne školy, ale bola jej daná možnosť vybrať si len medzi dvoma školami. Sťažovateľka 2 by pritom rada navštevovala dve školy a mala tak starostlivosť oboch rodičov.

10. Okresný súd neposudzoval vôbec návrh sťažovateľa 1 týkajúci sa základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským na [REDAKOVANÉ]. Maloletá má maďarské občianstvo, preto by navštevovaním tejto základnej školy bolo naplnené aj jej právo na vzdelávanie v maďarskom jazyku.

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Sťažovatelia v dôvodoch ústavnej sťažnosti označili ako porušené aj práva národnostných menšín podľa čl. 34 ústavy. V návrhu na rozhodnutie vo veci samej však toto právo neoznačili. Nenavrhujú teda ústavnému súdu vyslovenie porušenia tohto práva. Preto uvedený dôvod ústavný súd vyhodnotil iba ako súčasť sťažnostnej argumentácie a nezahrnul ho do rozsahu, ktorým je podľa § 45 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) viazaný.

IV.1. K napadnutému postupu a rozsudku okresného súdu:

12. Právomoc ústavného súdu vo vzťahu ku konkrétnemu namietanému rozhodnutiu alebo postupu je subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc súdov (napr. II. ÚS 13/01, I. ÚS 107/2019). Vychádzajúc z tejto judikatúry, ústavný súd vo vzťahu k námietkam týkajúcim sa rozsudku okresného súdu konštatuje existenciu procesnej prekážky brániacej prerokovaniu tejto časti ústavnej sťažnosti, ktorou je nedostatok právomoci ústavného súdu. Prípadnými pochybeniami prvoinštančného rozsudku sa zaoberal krajský súd v konaní o odvolaní ako riadnom opravnom prostriedkom v civilnom mimosporovom konaní. Ochrana všetkým subjektívnym právam sťažovateľov bol oprávnený a zároveň povinný poskytnúť krajský súd, ktorý o podanom odvolaní meritórne rozhodol. Táto skutočnosť vylučuje právomoc ústavného súdu preskúmať námietky sťažovateľa uplatnené proti označenému rozsudku okresného súdu, preto ústavný súd rozhodol o odmietnutí tejto časti ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

IV.2. K napadnutému postupu a rozsudku krajského súdu:

13. Vzhľadom na to, že sťažovateľ 1 v petite ústavnej sťažnosti navrhol vysloviť porušenie základného práva oboch sťažujúcich sa na vzdelanie podľa čl. 42 ods. 1 ústavy, a teda nediferencoval medzi svojim ľudsko-právnym postavením a pozíciou sťažovateľky 2, ústavný súd rešpektoval takto prednesený návrh. Okresný súd, ani krajský súd napadnutými rozsudkami nerozhodovali o otázkach súvisiacich so vzdelávaním sťažovateľa 1. Decízny objekt tvorilo plnenie povinnej školskej dochádzky u sťažovateľky 2 v dôsledku nehody rodičov o škole, v ktorej sa uvedená povinnosť má plniť. Preto napadnutý postup, ani rozsudok krajského súdu nezasahuje do základného práva sťažovateľa 1 na vzdelanie. V tejto časti tak bolo potrebné, aby ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietol ako podanú zjavne neoprávnenou osobou podľa § 56 ods. 2 písm. e) zákona o ústavnom súde.

14. Pokiaľ ide o namietané porušenie práva oboch sťažovateľov zaručeného čl. 8 ods. 1 dohovoru a základného práva zaručeného čl. 42 ods. 1 ústavy u sťažovateľky 2, ústavný súd považuje za osožné opakovane podčiarknuť, že predmetom rozhodovania krajského súdu bolo vyriešenie nehody sťažovateľa 1 a matky sťažovateľky 2 o plnení povinnej školskej dochádzky maloletej sťažovateľky 2. Úvahy sťažovateľov o možnom dopade právoplatného rozhodnutia, ktorým bola uvedená nehoda vyriešená, majú hypotetickú povahu. Zo žiadneho právneho predpisu nevyplýva automatický vplyv rozhodnutia súdu nahrádzajúceho súhlas jedného z rodičov s plnením povinnej školskej dochádzky ich maloletého dieťaťa na prípadné budúce rozhodovanie o určení rodiča, ktorému bude maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti. Samotní sťažovatelia v odôvodnení ústavnej sťažnosti konštatujú existenciu reálneho rizika, že dôjde k zmene starostlivosti o sťažovateľku 2. Nejde teda o istotu vyvolanú právoplatnosťou napadnutého rozsudku završujúceho napadnutý postup krajského súdu. Ide iba o riziko, ktoré je navyše podľa konštatovania sťažovateľov zvyšované problémami s dochádzkou sťažovateľky 2 do základnej školy. Ak popísané problémy skutočne existujú, nepredstavujú dôsledok napadnutého postupu a rozsudku krajského súdu. Okrem toho ak by predmetné mimosporové konanie vyústilo do právoplatného rozhodnutia v súlade s predstavami sťažovateľa 1, riziko problémov s dochádzkou sťažovateľky 2 by bolo ešte vyššie, keďže skutkovo bolo nesporným, že matka sťažovateľky 2 nie je praktizujúcim vodičom motorového vozidla, čo by zjavne komplikovalo organizáciu dochádzky sťažovateľky 2 z [REDAKOVANÉ] do [REDAKOVANÉ]. Predmetná námietka je preto nedôvodná.

15. Ďalší dôvod ústavnej sťažnosti spočíva v kritike, že sťažovateľka 2 nebola poučená o možnosti navštevovať súčasne dve školy, ale na výber jej bola daná len jedna z nich. Neušlo pozornosti ústavného súdu, že predmetnú námietku sťažovateľ 1 vo svojom odvolaní predniesol. Krajský súd na ňu adresne nereagoval a v bode 41 svojho rozsudku uviedol, že ďalšie odvolacie argumenty sťažovateľa 1 patria do skupiny otázok, ktoré nevzhladol pre rozhodnutie v odvolacom konaní ako podstatné, a teda vyžadujúce si osobitnú odpoveď. Ústavný súd k tomu na prvom mieste uvádza, že z ustanovení Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“) nevyplýva povinnosť súdu v civilnom mimosporovom konaní poučovať vyslúchaného maloletého o hmotnoprávných otázkach poskytovanej súdnej ochrany. Zostáva vecou úvahy súdu, či je vhodné, aby informoval dieťa o všetkých podstatných otázkach týkajúcich sa priebehu konania a veci samej (čl. 4 CMP). To je pohľad formálny. Z obsahového hľadiska ústavný súd poznamenáva, že podľa § 38 ods. 1 CMP ak je účastníkom maloletý, ktorý je schopný vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor

prihliadne. Zjavne teda stanoviská maloletej osoby nie sú pre konajúci súd smerodajné a rozhodujúce. Ich hodnotenie musí zohľadňovať vek, rozumovú vyspelosť a schopnosť samostatného úsudku u maloletého vo väzbe na okolnosti prejednávanej veci. Ťažiskové kritérium rozhodovania vo veciach starostlivosti o maloletých pre súd predstavuje najlepší záujem maloletého (čl. 4 CMP), čo potvrdil krajský súd v bode 34 napadnutého rozsudku.

16. Okresný súd na stanoviská sťažovateľky 2 v konaní neprihliadal, a to s poukazom na jej nízky vek i jej nedostatočnú intelektovú a emočnú zrelosť, ako aj na silný konflikt lojality, ktorému bola počas celého konania vystavená. To u nej vyvolávalo neustály stres z rozhodovania sa medzi dvomi rodičmi a následný pocit viny voči druhému rodičovi, keďže sa snažila každému z rodičov vyhovieť a povedať rodičovi to, o čom si myslela, že rodičovi neublíži. S uvedeným hodnotením sa krajský súd v napadnutom rozsudku stotožnil (bod 32). Ak v popísaných okolnostiach krajský súd nepovažoval úvahu okresného súdu o absencii potreby informovať maloletú sťažovateľku 2 o možnosti navštevovať aj dve základné školy súčasne za otázku podstatnú pre poskytovanie súdnej ochrany oboch sťažovateľom, ústavný súd nemá žiaden dôvod zasahovať do záverov oboch konajúcich súdov. Vyriešenie predmetnej otázky okresným súdom totiž nebolo zbavené racionality a uváženeho vyhodnotenia všetkých relevantných okolností predmetu rozhodovania. Ani chýbajúca adresná reakcia krajského súdu na zodpovedajúcu odvolaciu kritiku sťažovateľa 1 potom nepredstavuje ústavne neudržateľnú záťaž napadnutého postupu a rozsudku krajského súdu.

17. Napokon, pokiaľ ide o námietku, podľa ktorej sa prvoinštančný súd nevenoval návrhu sťažovateľa 1 týkajúcemu sa základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským na [REDAKOVANÉ], odhliadnuc do faktu, že ide o námietku smerujúcu proti postupu a rozhodnutiu okresného súdu, na prieskum ktorých nemá ústavný súd právomoc, je potrebné upozorniť, že krajský súd sa v odvolacom konaní predmetnou otázkou zaoberal a v napadnutom rozsudku (bod 35) nearbitrárnym, racionálnym a ústavne udržateľným spôsobom vysvetlil dôvody, pre ktoré plnenie povinnej školskej dochádzky v uvedenej škole nie je v najlepšom záujme sťažovateľky 2 (zdokonalenie ovládania slovenského jazyka; príprava na vyučovanie v slovenskom jazyku, keďže matka maďarský jazyk neovláda). Preto ani túto námietku nebolo možné vyhodnotiť v prospech argumentácie sťažovateľov.

18. Z uvedených dôvodov ani v časti namietajúcej porušenie práva sťažovateľov podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru a základného práva sťažovateľky 2 zaručeného čl. 42 ods. 1 ústavy napadnutým postupom a rozsudkom krajského súdu ústavný súd nezistil signály možného porušenia označených práv sťažovateľov, ktoré by sa po prijatí na ďalšie konanie mohli potvrdiť. Preto aj v tejto časti je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

19. Keďže ústavný súd ústavnú sťažnosť ako celok odmietol, bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľov uplatnenými v petite ústavnej sťažnosti (zrušenie napadnutých rozhodnutí, vrátenie veci na ďalšie konanie, finančné zadosťučinenie, náhrada trov konania).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. mája 2024

Robert Šorl
predseda senátu